

Tverdota György

„Bordáimat kiálló lécként hordom / és kócmadzagként lóg bennem a bél”

[Fagyon veszeve...]

Kovács Keve metszetei

József Attila prózai művei kritikai kiadásán dolgozva talán megérthető, ha Kovács Keve metszeteiről szólva a nagy költő gondolataiból indulok ki. József Attilát alábbi – durván leegyszerűsített – idézetében az foglalkoztatja, hogy a szocializmus helyett miért a történelmi rossz, a náciizmus győzedelmeskedésével kénytelen számot vetni: *„Európát előntötte a haladásba vetett hit árja, az ipar és a technika olyan fejlettségre tett szert, amilyenre a termelési eszközök filozófusai nem is gondolhattak... Ily körülmények között az a kérdés: – hol csúszott hiba a számításba, hogy lehet az, hogy az ún. »tárgyi előfeltételek megvannak« s az alanyiak hiányoznak?”*

Kovács Keve metszetsorozatának első darabjaiban azzal a vigasztaló háttérrel ismerkedhetünk meg, amely előtt további metszeteinek emberi alakjai mozognak. Vigasztaló ez a háttér, mert a haladásba vetett hit árját, az ipar és a technika fejlettségét idézik föl ezek a neokonstruktivista kollázsok, az ég kékjével, a remény zöldjével és az eleven emberi települések távlati képeinek pirosával. Az előtérben, Kovács Keve színpadán mozgó figurák viszont, ha nem is kizárólagosan, a biztató jövőhöz és a pozitívan megélhető jelenhez nélkülözhetetlen alanyi feltételek hiányát tárják nézőjünk elé. Mintha azt mondanák ezek a képek, hogy az ember maga, aki a fejlett technikát létrehozta, nagyon is gyengének, esendőnek mutatkozik, nincs azon a szinten, amelyen a keze munkája, ügyessége, intellektuális tehetsége nyomán felhalmozódott épületei, vastraverzei, áramkörei.

A metszetek főhőse ugyanis az ember maga – többféle vetületben. Egyik változata a végső lecsupaszítottság, a bőrtől, hústól megszabadított lényegünk, a csontváz: az az önarcképünk, amivel nem szívesen szembesülünk. Olykor játékosan, csinos kis alakokká finomítva, szinte díszítőelemként alkalmazva jelenünk meg Kovács Keve metszetein. Egy másik megjelenési mód, amelyen „az ember maga” feltűnik, a busó álarc, ráadásul játékdobozokból kiugratva. Ijesztő és visszataszító arc, kancsal szemekkel, szarvakkal a homlokon és túl sok, a nyitott szájban alig elférő mennyiségű hegyes fogakkal, vagy éppen hiányos fogazattal. Semmivel sem bizalomgerjesztőbb a rongyos ruhájú, mezítlábás, vagy éppen falábú, szöges vándorbottal ellátott teljes alakos alakváltozatunk, a Bolond Istókfigura. S a csontváz olykor kiemelkedhet díszítőelem-funkciójából, főszereplővé, halálfigurává változhat, még ha ez groteszk-komikus tónusban, zászolójátékosi szerepben, vagy éppen egy csacsival huzakodva történik is. Ne feledkezzünk meg a reklámkép gyanánt funkcionáló, a neokonstruktivista derűtől és reménytől messzire rugaszkodóan lehangoló elszigetelt tárgyak „portréiról”, a fagyaltos poharas és cornflakes-es csendéletekről sem.

A csontváz, a busó álarc, Bolond Istók, a halálfigurák emlegetése alapján azt gondolhatnánk, hogy Kovács Keve metszetein félelmetes, ijesztő víziók kelnek életre, ahogyan Dürernél, Goyánál tapasztaltuk, de a magyar művész ennél sokkal józanabb, kiegyensúlyozottabb, biztosabban áll a valóság talaján. Az ember ábrázolásának iránya nála kétségkívül a szörnyetegszerű felé tartó, lefelé stilizálás, de nem adja át magát az érzelmeinek, vízióinak, hanem sokkal inkább ítélkező természetű művészi magatartás ez. Nem karikatúrához vezet ez az ítélkezés, de a metszeteken sok a játékos, gunyoros elem, a fölény a bemutatott ember iránt, a be nem teljesült várákozás, a kielégületlenül hagyott igény, az alanyi feltételek hiánya miatti elégedetlenség markáns megfogalmazása. A képek és a beléjük foglalt ítéletek tárgyi hitelét Kovács Keve művészi szavahihetősége erősíti meg és szavatolja.

A művészi attitűd jellemző alkatára, beállítódására, bár következik a rajzolói és metszatkészítői gyakorlat általános vonásaiból is. Amit látunk, szemelvények hatféle sorozatból. Kovács Keve tehát nem individuális képeket alkot, hanem sorozatokban gondolkodik. Változatokat készít egy-egy kiválasztott témára. Ez azt jelenti, hogy gondolkodásmódja mellérendelő, gyarapító természetű. Amit egyik képén megmutat, azt egy következő darabban más aspektusból kiegészíti. Teljes ítélete az ábrázolt tárgyról a részletek összeadásából teremődik meg. Az egyes metszetekre lebontva ennek az eljárásnak az a feltétele, hogy a művész eleve birtokában legyen kész világképi elemeknek, a betűk szerepeltetése folytán például jelelméleti előfeltevéseknek. A csontvázfigurák egy nagy hagyomány értelmezését kívánják meg, amire itt nincs tér. Akár kész narratívák (a halál zászlójátéka, a halál és a számár történetei) is alapul szolgálhatnak egy-egy kép számára. A Bolond Istók-képek a tanúi annak, hogy ez az előfeltételezettség legkevésbé sem zárja ki a művészi ábrázoló spontaneitást, a figura életre keltése során érvényesülő kreativitást. Mindazonáltal erősen sztereotipizált, kézben tartott, nagy művészi koncentráloképességgel megkomponált világ Kovács Keve János világa. Sohasem árnyaló, elmosó, magát a tárgynak alárendelő, hanem határozott, kategorikus megfogalmazásmódra törekvő. Olyan markáns arculatú művészettel találkozunk a néző ezeken a szemelvényeken, akire oda kell figyelnünk, aki szükségképpen kiváltja érdeklődésünket, és aki a világunkról alkotott komoly művészi ítéletben való részvétel lehetőségét ígéri.